

Obsah

Úvod	---	13
I. DÍL – DĚJINY FYZICKÉ ANTROPOLOGIE	---	15
Člověk jako předmět výzkumu fyzické antropologie	---	17
Kapitola první		
KOŘENY ANTROPOLOGICKÉHO MYŠLENÍ	---	19
Geneze člověka v zrcadle mýtů	---	19
Vznik vědy o lidském těle	---	21
(EGYPT, MEZOPOTÁMIE, INDIE, ČÍNA)		
Kapitola druhá		
ČLOVĚK OČIMA ANTICKÝCH LÉKAŘŮ A FILOZOFŮ	---	25
Studium lidského organismu ve starověkém Řecku	---	25
(HIPPOKRATÉS, ARISTOTELÉS, POSEIDÓNIOS)		
Antropologie a medicína ve starověkém Římě	---	33
(T. LUCRETIVS CARUS, G. PLINIUS SECUNDUS, C. GALĚNOS)		
Kapitola třetí		
STUDIUM ČLOVĚKA VE STŘEDOVĚKU	---	37
Středověká vzdělanost a lékařství	---	37
Přírodní vědy v kontextu středověké scholastiky	---	40
(ALBERTUS MAGNUS, R. BACON)		
Význam arabské kultury pro evropskou vědu o člověku	---	41
(RHazes, AVICENNA, AVERROES)		
Kapitola čtvrtá		
ZDROJE NOVOVĚKÉ ANTROPOLOGIE	---	45
Zrození empirické anatomie a fyziologie	---	45
(A. VESALIUS, W. HARVEY)		
Člověk v perspektivě filozofického empirismu a racionalismu	---	50
(F. BACON, R. DESCARTES)		

Klasifikace přírody	---	53
(K. GESNER, J. RAY, C. LINNÉ)		
Konstituování antropologie jako biologické disciplíny	---	57
(J. F. BLUMENBACH, P. CAMPER)		
Kapitola pátá		
BOJ O EVOLUČNÍ TEORII	---	63
První spory o evoluci druhů	---	63
(G. L. BUFFON, G. CUVIER)		
Lamarcova teorie biologické evoluce	---	65
Darwinova teorie evoluce druhů	---	68
Konstituování antropologie jako biokulturní disciplíny	---	74
Kapitola šestá		
RASA JAKO GNOZEOLOGICKÝ NÁSTROJ STUDIA ROZMANITOSTI LIDSTVA	---	81
Rasa jako biologická kategorie	---	81
Rasa a rasismus	---	86
Rasa jako biosociální znak a kulturní konstrukce	---	88
Kapitola sedmá		
ČLOVĚK V ZRCADLE EVOLUČNÍ BIOLOGIE A GENETIKY	---	91
Zrození genetiky	---	91
Mendelovy zákony dědičnosti	---	93
Syntetická teorie evoluce	---	94
Neutrální teorie molekulární evoluce	---	95
Teorie přerušované rovnováhy	---	96
Biologická evoluce a vznik druhů	---	98
Kapitola osmá		
ČLOVĚK V PERSPEKTIVĚ ETOLOGIE, PRIMATOLOGIE A SOCIOBIOLOGIE	---	101
Etologie	---	101
Primatologie	---	103
Sociobiologie a evoluční psychologie	---	108
Kapitola devátá		
MÍSTO ČLOVĚKA V ŽIVOČIŠNÉ ŘÍŠI	---	115
Co nás odlišuje od lidoopů	---	115
Co nás s lidoopy spojuje	---	120
II. DÍL – DĚJINY PALEOANTROPOLOGIE	---	125
Člověk jako předmět výzkumu paleoantropologie	---	127
Kapitola první		
ZROZENÍ PALEOANTROPOLOGIE A PREHISTORIE	---	129
První nálezy pravěkých fosilií a artefaktů	---	129
(J. F. ESPER, N. STENSEN, J. BOUCHER DE PERTHES)		
Periodizace a klasifikace dávné historie lidstva	---	131
(CH. J. THOMSEN, J. LUBBOCK, E. LARTET, G. DE MORTILLET)		

Typologická metoda	---	133
(O. MONTELIUS)		
Sbližení antropologie a archeologie	---	134
Idea opočlovčka	---	135
(K. VOGT, E. HAECKEL, T. H. HUXLEY)		
Paleoantropologický terénní výzkum a geologický čas	---	138
(Metody datování)		
Axiomy současné paleoantropologie	---	143
Kapitola druhá		
KAUZA AUSTRALOPITHECUS	---	147
Jihoafričtí australopitéci	---	147
(<i>Australopithecus africanus</i> , <i>Australopithecus robustus</i>)		
Východoafričtí australopitéci	---	153
(<i>Australopithecus boisei</i> , <i>Australopithecus aethiopicus</i> , <i>Australopithecus afarensis</i>)		
Nové objevy australopitéků a raných hominidů	---	163
(<i>Australopithecus anamensis</i> , <i>Australopithecus babrelghazali</i> , <i>Australopithecus garhi</i> , <i>Kenyanthropus platyops</i>)		
Evoluční předchůdci australopitéků	---	169
(<i>Ardipithecus ramidus</i> , <i>Orrorin tugenensis</i> , <i>Sabelanthropus tchadensis</i>)		
Taxonomie a fylogeneze rodu <i>Australopithecus</i>	---	174
Kapitola třetí		
KAUZA HOMO HABILIS	---	181
Olduvajský <i>Homo</i>	---	181
Turkanský <i>Homo</i>	---	186
Přehodnocení fosilních nálezů raných zástupců rodu <i>Homo</i>	---	189
(<i>Homo rudolfensis</i> , <i>Homo ergaster</i>)		
Kapitola čtvrtá		
KAUZA HOMO ERECTUS	---	195
Javánský <i>Homo erectus</i>	---	195
Čínský <i>Homo erectus</i>	---	200
Africký <i>Homo erectus/ergaster</i>	---	205
Raní evropští hominidé	---	211
Taxonomie druhu <i>Homo erectus</i>	---	213
Nové přístupy k interpretaci evoluce <i>Homo erectus</i>	---	214
Kapitola pátá		
KAUZA HOMO (SAPIENS) NEANDERTHALENSIS	---	221
Objev neandertálců	---	221
Evoluční status neandertálců	---	226
Zánik neandertálců v perspektivě hypotéz a teorií	---	228
Kapitola šestá		
KAUZA HOMO SAPIENS SAPIENS	---	233
Původ moderních lidí	---	233

Mitochondriální Eva a chromozomální Adam	---	235
Vznik symbolické kultury	---	243
Kapitola sedmá		
EVOLUČNÍ ODYSEA RODU HOMO	---	247
Limity současné paleoantropologie	---	247
Evoluce primátů a příčiny hominizace	---	248
První hominidé na prahu protokultury	---	253
Geneze člověka a kultury	---	257
Šíření rodu <i>Homo</i> a růst kultury	---	259
Slepé uličky antropogeneze	---	263
Vznik anatomicky moderních lidí	---	266
 III. DÍL – DĚJINY SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE		
Člověk jako předmět výzkumů sociální a kulturní antropologie	---	269
	---	271
 Kapitola první		
PŘEDMĚT A METODY SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE	---	273
Ideové zdroje sociální a kulturní antropologie	---	273
Vznik antropologického pojmu kultura	---	276
Filozofická dimenze pojmu kultura	---	279
Speciálně vědní dimenze pojmu kultura	---	282
Vztah pojmů kultura a civilizace	---	284
Typologie pojmu kultura	---	286
Metody studia kultury v antropologii	---	287
Vztah sociální a kulturní antropologie	---	293
 Kapitola druhá		
EVOLUCIONISTICKÁ ANTROPOLOGIE	---	297
Teoretické zdroje a východiska evolucionismu	---	297
Evolucionistický výzkum rodiny	---	299
(J. J. BACHOFEN, J. F. McLENNAN)		
Evolucionistický výzkum právních a politických institucí	---	300
(H. J. S. MAINE)		
Evolucionistický výzkum náboženství a magie	---	301
(J. LUBBOCK, J. G. FRAZER)		
Zrození antropologie jako vědy o kultuře	---	304
(E. B. TYLOR)		
Německá evolucionistická etnologie a antropologie	---	310
(A. BASTIAN)		
Americká evolucionistická antropologie a archeologie	---	311
(A. F. BANDELIER, F. H. CUSHING, L. H. MORGAN)		
 Kapitola třetí		
EVROPSKÉ DIFUZIONISTICKÉ ŠKOLY V ETNOLOGII A ANTROPOLOGII	---	321
Teoretické zdroje a východiska difuzionismu	---	321
Genealogie difuzionismu	---	322
(K. RITTER, F. RATZEL, L. FROBENIUS)		

Německo-rakouská škola kulturních okruhů (F. GRAEBNER, W. SCHMIDT)	--- 324
Britská heliolitická škola (W. H. R. RIVERS, G. E. SMITH, W. J. PERRY)	--- 327

Kapitola čtvrtá

AMERICKÝ HISTORISMUS	--- 333
Vznik moderní americké kulturní antropologie (F. BOAS)	--- 333
Antropologie jako deskriptce kulturních jevů a procesů (R. H. LOWIE)	--- 340
Kulturní oblast a kulturní typ (C. D. WISSLER)	--- 341
Odkaz klasického evolucionismu a difuzionismu	--- 347

Kapitola pátá

KONFIGURACIONISMUS	--- 349
Teoretické zdroje a východiska konfiguracionismu	--- 349
Superorganická teorie kultury (A. L. KROEBER)	--- 349
Teorie lingvistického relativismu (E. SAPIR, B. L. WHORF)	--- 358
Kulturní vzorce a kulturní konfigurace (R. F. BENEDICTOVÁ)	--- 359
Kulturní témata (M. E. OPLER)	--- 372
Kulturní univerzálie a mezikulturní komparace (C. K. M. KLUCKHOHN, F. C. KLUCKHOHNOVÁ, G. P. MURDOCK)	--- 376
Výzkumy akulturace a kulturních změn (R. REDFIELD)	--- 379
Kulturní ohnisko a enkulturace (M. J. HERSKOVITS)	--- 381
Konfiguracionismus jako metodologická výzva a zdroj inspirace	--- 384

Kapitola šestá

OSOBNOST A KULTURA	
Teoretické zdroje a východiska školy osobnost a kultura	--- 385
Spor o kulturní determinismus (M. MEADOVÁ)	--- 387
Status a role (R. LINTON)	--- 396
Kulturní antropologie a psychoanalýza (G. RÖHEIM, A. KARDINER)	--- 400
Výzkumy osobnosti a kultury v mezikulturní perspektivě (C. DU BOISOVÁ, J. W. M. WHITING)	--- 404
Výzkumy národního charakteru a studium kultury na dálku (R. BENEDICTOVÁ, G. GORER, M. MEADOVÁ, R. MÉTRAUXOVÁ)	--- 411

Osobnost a revitalizace kultury (A. F. C. WALLACE)	---	419
 Kapitola sedmá		
FUNKCIONALISTICKÁ A STRUKTURÁLNĚ FUNKCIONALISTICKÁ		
ANTROPOLOGIE	---	425
Teoretické zdroje a východiska funkcionalismu	---	425
Funkcionalistická teorie kultury (B. K. MALINOWSKI)	---	426
Strukturálně funkcionalistická antropologie (A. R. RADCLIFFE-BROWN)	---	432
Soumrak funkcionalistické antropologie (E. E. EVANS-PRITCHARD)	---	435
Hledání nových východisek (R. W. FIRTH, D. FORDE, CH. FÜRER-HAIMENDORF)	---	441
Manchesterská antropologická škola a teorie konfliktů (M. GLUCKMANN)	---	444
Cambridgeská antropologická škola a teorie strukturalismu (M. FORTES, E. R. LEACH)	---	446
Britská sociální antropologie a americká kulturní antropologie	---	451
 Kapitola osmá		
STRUKTURÁLNÍ ANTROPOLOGIE	---	455
Teoretické zdroje a východiska francouzské strukturální antropologie	---	455
Strukturální antropologie jako věda o binárních kontrastech (C. LÉVI-STRAUSS)	---	459
Expanze strukturální antropologie	---	465
 Kapitola devátá		
NEOEVOLUCIONISTICKÁ ANTROPOLOGIE	---	469
Renesance evolucionistického myšlení (J. S. HUXLEY, V. G. CHILDE)	---	469
Kulturologická interpretace evoluce kultury (L. A. WHITE)	---	470
Multilineární evoluce a úrovně sociokulturní integrace (J. H. STEWARD)	---	474
Specifická a obecná evoluce (M. D. SAHLINS, E. R. SERVICE)	---	477
 Kapitola desátá		
KULTURNÍ EKOLOGIE	---	481
Teoretické zdroje a východiska kulturní ekologie	---	481
Indiáni na hranici přežití (J. H. STEWARD)	---	482
Válka a chov prasat na Nové Guineji (R. A. RAPPAPORT)	---	485
Společnosti blahobytu na poušti Kalahari (R. LEE, I. DeVORE)	---	486

Kapitola jedenáctá	
KULTURNÍ MATERIALISMUS	--- 491
Koncepce kulturního materialismu M. Harrise	--- 491
Kanibalismus u Aztéků jako královská cesta za proteiny	--- 494
(M. HARNER, M. HARRIS, W. ARENS)	
Kmenové válečnictví a komplex mužské nadřazenosti	--- 499
(W. DIVALE, M. HARRIS)	
Potravinová tabu jako efektivní prostředek adaptace	--- 500
(M. HARRIS)	

Kapitola dvanáctá	
ANTROPOLOGICKÁ ARCHEOLOGIE	--- 503
Nová archeologie	--- 503
(L. R. BINFORD)	
Analytická archeologie	--- 505
(D. L. CLARKE)	
Etnoarcheologie	--- 507
Experimentální archeologie	--- 507
Archeologie moderní společnosti	--- 508
(W. L. RATHJE)	
Postprocesuální archeologie	--- 509
(I. HODDER, M. SHANKS, CH. TILLEY)	

Kapitola třináctá	
KOGNITIVNÍ ANTROPOLOGIE	--- 515
Teoretické zdroje a východiska kognitivní antropologie a nové etnografie	--- 515
Kultura jako kognitivní systém	--- 518
(W. H. GOODENOUGH)	
Etnověda a etnosémantika	--- 524 *
(B. BERLIN, P. KAY)	

Kapitola čtrnáctá	
SYMBOLICKÁ ANTROPOLOGIE	--- 527 *
Teoretické zdroje a východiska symbolické antropologie	--- 527
Antropologie jako strukturální výzkum symbolických forem kultury	--- 528
(M. DOUGLASOVÁ)	
Antropologie jako výklad rituálů a symbolů	--- 535
(V. W. TURNER)	
Antropologie jako analýza symbolických konstrukcí	--- 539
(D. M. SCHNEIDER)	
Antropologie jako interpretace kulturních textů	--- 543
(C. GEERTZ)	
Od etnohistorie k historické antropologii	--- 554
(M. D. SAHLINS)	

Kapitola patnáctá	
ZÁKLADNÍ OBLASTI VÝZKUMU SOUČASNÉ SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE	--- 563

Teoretická a aplikovaná antropologie	---	563
Lingvistická antropologie	---	566
Psychologická antropologie	---	569
Politická antropologie	---	574
Ekonomická antropologie	---	577
Antropologie práva	---	580
Antropologie města	---	582
Feministická antropologie	---	585

Kapitola šestnáctá

PERSPEKTIVY SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE	---	591
Antropologie v postmoderní situaci	---	591
Antropologická reflexe střetu civilizací a kultur	---	602
Morální kodex antropologického výzkumu	---	605

Závěr	---	607
Summary	---	611

Malá encyklopedie hominidů	---	615
<i>Sabelanthropus tchadensis</i>	---	615
<i>Orrorin tugenensis</i>	---	615
<i>Ardipithecus ramidus</i>	---	616
<i>Australopithecus anamensis</i>	---	616
<i>Australopithecus bahrelghazali</i>	---	617
<i>Australopithecus afarensis</i>	---	617
<i>Australopithecus africanus</i>	---	618
<i>Australopithecus garhi</i>	---	618
<i>Australopithecus aethiopicus</i>	---	619
<i>Australopithecus robustus</i>	---	619
<i>Australopithecus boisei</i>	---	620
<i>Kenyanthropus platyops</i>	---	621
<i>Homo rudolfensis</i>	---	621
<i>Homo habilis</i>	---	622
<i>Homo ergaster</i>	---	623
<i>Homo erectus</i>	---	623
<i>Homo antecessor</i>	---	624
Archaický <i>Homo sapiens</i> – <i>Homo heidelbergensis</i>	---	625
<i>Homo (sapiens) neanderthalensis</i>	---	626
<i>Homo sapiens sapiens</i>	---	627

Malý slovník antropologických pojmů	---	629
Fyzická antropologie a paleoantropologie	---	629
Sociální a kulturní antropologie	---	635

Jmenný rejstřík	---	645
Vybraná bibliografie	---	655